

**UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ, FARMACIE, ȘTIINȚE ȘI
TEHNOLOGIE „GEORGE EMIL PALADE” DIN TÂRGU MUREȘ**

**ȘCOALA DOCTORALĂ DE LITERE, ȘTIINȚE UMANISTE ȘI APLICATE
DOMENIUL: FILOLOGIE**

**CARTE, BIBLIOTECĂ, LECTURĂ ÎN JUDEȚUL MUREȘ
ÎN PERIOADA 1918-2018**

Rezumat

**CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:
PROF. UNIV. DR. IULIAN BOLDEA**

**DOCTORAND:
ANAMARIA HELGIU**

**TÂRGU MUREȘ
2023**

Prezenta teză de doctorat, intitulată „Carte, bibliotecă, lectură în județul Mureș, în perioada 1918-2018”, își propune și are drept scop de a analiza și de a reliefa starea bibliotecilor, a cărții și a lecturii și evoluția acestora, transformările prin care ele au trecut pe parcursul unui secol. Din punct de vedere cronologic, perioada studiată este 1918-2018.

Pornind de la aserțiunea că „orice bibliotecă e o istorie a cărții”, precum și de la afirmația că „orice text a fost mai întâi un manuscris”, cercetarea din prezenta teză de doctorat conturează aspecte relevante din universul și din viața cărților, expune aspecte distincte despre cititori și biblioteci, despre cărți deosebite și rare, despre bibliotecarul – om al cărții, dar abordează și o problemă modernă: digitizarea, biblioteca digitală, colecțiile digitale. Cercetarea și-a propus totodată să sublinieze rolul pe care l-au avut cuvântul scris, cartea și bibliotecile în evoluția culturii și spiritualității umane, să reliefeze cele mai importante momente care au definit istoria culturală a umanității și noile direcții spre care bibliotecile moderne se îndreaptă.

Această analiză se desfășoară de-a lungul a șapte capitole, care conțin atât elemente generale legate de situația cărților și a bibliotecilor, cât și elemente particulare, care se vor concentra pe starea faptelor dintr-un teritoriu mai restrâns, județul Mureș.

Cercetarea a inclus ca studiu de caz Biblioteca Universității de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade” din Târgu Mureș, bibliotecă creată în anul 2018, în urma unificării a două importante universități din oraș: Universitatea de Medicină și Farmacie și Universitatea „Petru Maior”. Pentru o mai bună înțelegere a faptelor, a fost realizat un scurt istoric al celor două instituții.

Tangențial, a fost analizată și situația altor biblioteci mureșene: Biblioteca Municipală „Zaharia Boiu” din Sighișoara și Biblioteca Județeană Mureș și pentru ca informațiile transmise să beneficieze de acuratețea necesară, am realizat o vizită la Biblioteca Municipală „Zaharia Boiu”, în urma căreia am preluat de la fața locului informațiile aferente acestei părți a lucrării, pentru completarea capitolului consultându-se documente interne, registre de inventar, fișe de catalog, dar a avut loc și un dialog fructuos cu bibliotecarii de aici.

Alegerea temei de cercetare este strâns legată atât de observația noastră că teritoriul cărții și al bibliotecilor este unul extrem de ofertant și insuficient explorat, dar și de faptul că în perioada contemporană, situația bibliotecilor și a cartilor este una deosebit de dinamică, iar progresul lor incontestabil se justifică a fi urmărit. Deoarece cartea și bibliotecile au ajuns în punctul cel mai înalt al existenței și evoluției lor, considerăm relevant a se urmări progresul lor în anumite perioade de timp.

Obiectivele pe care ni le-am propus sunt legate de analizarea universului acestor elemente culturale, evoluția lor și elementele care le-au marcat pe parcursul unui secol, prin urmărirea unor situații particulare și evidențierea unei instituții reprezentative pentru teritoriul studiat, Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade” din Târgu Mureș, a bibliotecii aparținătoare în special. Descoperirea în arhivele Bibliotecii UMFST G.E. Palade Tg. Mureș a unor informații utile referitoare la evoluția și transformarea acestei instituții a fost de un real folos și a contribuit substanțial la crearea unei imagini corecte asupra acestei instituții educaționale, care astăzi, prin întreaga activitate desfășurată în ultimele decenii a devenit o instituție creatoare și furnizoare de informație și cultură.

Alături de volumele utilizate pentru completarea secțiunii teoretice, formate din monografii și publicații periodice, au fost utilizate culegeri și studii (pentru a evidenția tendințele editoriale și specificul tipăriturilor în perioada de timp analizată), baze de date, biblioteci și arhive digitale, resurse online (formate din pagini web ale bibliotecilor, cataloage online), legislație (legi și regulamente cu privire la biblioteci, documente care sunt sau au fost utilizate în domeniu), manuscrise (utilizate în capitolul dedicat unităților bibliofile), alte surse inedite formate din registre de inventar (Registrul de Invenar al Catedrei de Istoria Medicinii, Registrul de Inventar al Fondului de Colecții Speciale al Bibiotecii UMFST G.E. Palade Tg. Mureș, Registrul de Invenar al Fondului Documentar al Bibliociei Institutului Pedagogic, Registrul Fondului Secret al Bibliotecii Institutului de Medicină și Farmacie, Catalogul Sălii Muzeu de Istoria Medicinii și Farmaciei, arhiva de documente interne a Bibliotecii Universității „Petru Maior”, arhiva de documente interne a Bibliotecii UMF).

Cercetarea pleacă de la general la particular, abordând atât elemente care caracterizează scrisul, cartea și bibliotecile în general, cât și elemente specifice, aparținând teritoriului supus cercetării.

Pornind de la ideea că scrierea a apărut din necesitatea omului de a comunica și prin alte moduri decât prin grai, cel dintâi capitol, *Cele mai vechi vestigii ale scrisului în spațiul românesc. Istoria cărții și a bibliotecilor românești*, își propune să urmărească evoluția scrierii, a comunicării scrise, atât în ansamblul global, cât și în cel specific, românesc. Deși nu ne-am propus o istorie amplă a cărții și a tiparului, domeniul bucurându-se de numeroase studii în acest sens, acest capitol este unul destul de vast, deoarece studiul și cercetarea unei istorii milenare este un proces complex, îndelungat și anevoios, mai mult decât atât, descoperirile oamenilor de știință în această direcție nu au coincis întotdeauna, ceea ce poate fi intimidant pentru persoanele care decid să pășească pe acest teritoriu, ele putând fi derutate de diversitatea rezultatelor

cercetărilor și de mulțimea ipotezelor de lucru. Cu toate că cercetările au reușit să deslușească nenumărate enigme ale evoluției scrisului și a cărții, altele au rămas de nepătruns.

Pe parcursul acestui capitol, am făcut referire la cele mai importante momente care au marcat aceste elemente culturale: principalele suporturi pe care s-a realizat scrierea, primele semne grafice, care reprezentau activitățile cotidiene sau dețineau sensuri magice și religioase, dar s-a făcut referire și la primele biblioteci, deoarece odată cu dezvoltarea scrierii și a numărului înscrisurilor, a crescut și interesul de a colecta cele mai frumoase creații. Este vorba despre marile biblioteci ale Antichității: Biblioteca din Alexandria și Biblioteca din Ninive, biblioteci în care activau copiiști și ilustratori, din mâinile cărora luau naștere manuscrise deosebite, luxoase și prețioase.

Cercetarea a urmărit totodată revoluția tipografică și impactul pe care aceasta l-a exercitat asupra vieții sociale și culturale a omenirii, invenția tiparului atribuită lui Gutenberg reprezentând una dintre realizările fundamentale ale societății de-a lungul întregii sale evoluții culturale, momentul când se realizează trecerea de la cartea manuscris la cartea tipărită.

După parcurgerea primului secol al cărții tipărite și prezentarea principalelor elemente care au revoluționat scrierea, cercetarea noastră s-a orientat spre conturarea unor aspecte specifice spațiului Carpato-Danubiano-Pontic, evidențiind principalele mărturii ale scrisului în această zonă, picturile rupestre descoperite în Peșterile Cuciulat (județul Sălaj), datând de peste 15.000 de ani, Coliboaia (județul Bihor), cu o vechime de peste 35.000 de ani și Gaura Chindiei (județul Caraș-Severin), arta rupestră descoperită aici datând din paleolitic și neolitic.

Acest prim capitol al lucrării transmite informații și despre primele manuscrise (pomelnice, cronici de curte) și tipărituri românești (Liturghier -1508, Octoih – 1510, Evengheliar – 1512), și aduce în discuție situația primelor biblioteci românești, respectiv bibliotecile particulare și bibliotecile mănăstirești. Multe dintre bibliotecile particulare românești erau comparabile cu marile biblioteci particulare europene, lucru care atestă o sincronizare a civilizației cărții la români cu aceea europeană.

Cel de-al doilea capitol al lucrării, *Scrisul, cartea și bibliotecile pe teritoriul județului Mureș*, este divizat în trei subcapitole, după cum urmează: primul subcapitol se referă la perioada interbelică, al doilea subcapitol se referă la perioada comunistă, al treilea subcapitol se referă la perioada de după anul 1989.

Primul subcapitol, expune elementele care au caracterizat prima jumătate a secolului al XX-lea din punct de vedere tipografic și editorial, perioadă în care, după încheierea primului război mondial, editurile, tipografiile, producția editorială în general a cunoscut un avânt considerabil, tipărindu-se atât cărți științifice cât și cărți de beletristică sau de cultură generală.

Ca rezultat al acestui reviriment cultural și literar, lumea bibliotecilor a suferit transformări, înființându-se multe biblioteci, atât în mediul urban, cât și în mediul rural.

În județul Mureș, o dată cu evoluția demografică a orașului, cu dezvoltarea învățământului și a industriei s-a creat un climat favorabil dezvoltării culturii și a lecturii publice, înființându-se o bibliotecă publică, în anul 1913, odată cu darea în folosință a Palatului Culturii din oraș. O aripă a somptuosului palat a fost destinată bibliotecii publice. La deschiderea bibliotecii, fondul acesteia, format exclusiv din publicații în limba maghiară, era constituit din donații oferite de unele instituții sau persoane particulare.

Primul director al Bibliotecii Orașului Mureș, jurist dr. Molnár Gábor (1914-1936), personalitate a vieții culturale și iubitor de carte, era specializat în studii de biblioteconomie la Budapesta. Conștient de rolul culturii și al științei de carte în progresul societății, Molnár Gábor a făcut posibil accesul la lectură al cetățenilor aparținând oricărei categorii sociale, oferind cititorilor publicații variate și de calitate, științifice sau de divertisment, cu scopul de a ridica nivelul de cultură al concetățenilor săi.

Succesorul său, Aurel Filimon, arheolog, etnograf și folclorist, director al instituției în perioada 1936-1940, a consolidat poziția bibliotecii ca instituție fundamentală de cultură în județul Mureș, completând fondurile bibliotecii cu tipărituri românești, atât de necesare în această zonă odată cu dezvoltarea învățământului în limba română și odată cu instalarea instituțiilor statului și a administrației în limba română. În timpul mandatului lui Aurel Filimon, colecțiile continuă să se dezvolte armonios, iar fondul de carte maghiară preexistent este completat de mii de cărți și periodice în limba română. Prezența lui Aurel Filimon la Târgu Mureș a pus bazele constituirii fondului de carte românească în cadrul bibliotecii orașenești, iar facilitarea accesului locuitorilor la tezaurul bibliotecii a contribuit la dezvoltarea culturii mureșene.

De altfel, ambii directori ai instituției au fost preocupați să acumuleze fonduri de documente valoroase, să înlesnească accesul la lectură pentru toți locuitorii din oraș și să contribuie la instruirea și modernizarea societății.

Cel de-al doilea subcapitol, se referă la situația bibliotecilor și a tipăriturilor în perioada comunistă, când schimbările survenite odată cu instaurarea autorității comuniste au pătruns, firesc, și pe teritoriul cuvântului scris, deoarece noul regim pune accent pe propagandă. Noua putere instaurată și-a impus influența ideologică și în viața cărții și a bibliotecilor, ele devenind un instrument de difuzare a ideilor, principiilor și dogmelor ideologice comuniste.

Pe teritoriul mureșean, publicații din colecțiile Bibliotecii Institutului de Medicină și Farmacie care nu îndeplineau criteriile ideologice pretinse de noua putere au fost supuse

cenzurii, fiind scoase din circulație și trecute într-un Fond Special (Fondul de carte „S”, Fondul Secret), interzis publicului larg. Distingerea cărților care au făcut parte din acest fond se realiza prin notarea cu roșu a literei S pe carte.

Despre organizarea fondului bibliotecii în această perioadă, am obținut informații utile consultând documentele interne arhivate și păstrate în Bibliotecă și Registrele de Inventar ale acestui fond. Registrul Fondului „S” cuprindea titlurile a 389 de publicații, un număr de titluri aparent redus, însă, direct proporțional cu volumul întregului fond de tipărituri al bibliotecii, biblioteca universității abia constituindu-se, așadar fondul total de carte la acea dată nu era unul generos.

Reflectând asupra structurii fondului „S” constatăm că acesta îndeplinea criteriile impuse de autoritățile vremii, majoritatea titlurilor fiind scrise în alte limbi decât limba națională și erau publicate în străinătate. Însă, alături de publicațiile străine, Fondul Secret al Institutului era compus și din cărți în limba română, titluri care au fost eliminate, fie din cauza conținutului, fie din cauza activității autorilor, contrare ideologiei epocii.

Biblioteca Institutului Pedagogic din Târgu Mureș a deținut, alături de o bogată colecție de documente specifice profilului instituției conținea și un fond special de documente, denumit Fondul Documentar sau Biblioteca Documentară, fond care se păstrează până astăzi.

Vreme de peste patruzeci de ani, starea tipăriturilor a fost afectată de un controlul strict, generând o persecutare de neuitat a cuvântului scris și o lezare fără precedent a culturii, istoriei și literaturii românești.

Aceste interdicții publicistice și limitări la cunoaștere se vor sfârși odată cu revoluția din luna decembrie a anului 1989, când regimul comunist a fost înlăturat, pentru a se instaura un regim democratic, independent, aspecte care fac obiectul celui de-al treilea subcapitol.

După o perioadă în care interdicții de tot felul au limitat progresul societății românești, noul regim politic a permis lărgirea orizontului cultural al românilor. Abundența editorială, nesupusă unui filtru critic, care a caracterizat primii ani de după revoluție, a permis apariția unor edituri lipsite de prestigiu și rigoare, care tipăreau publicații mediocre, lipsite de valoare literară. Libertatea de exprimare dobândită în urma revoluției din anul 1989 a fost uneori înțeleasă greșit, conducând spre apariția unor tipărituri sau chiar edituri de calitate controversată, încercând „să dea lovitură” cu câte un titlu senzațional sau cu câte o serie erotică de calitate îndoielnică.

Bibliotecile nu au fost ocolite de „apetitul” românilor pentru acest tip de literatură, astfel încât și în colecțiile lor au pătruns publicații mediocre. Aceasta a fost perioada când, alături de cărțile din domeniul medical și farmaceutic, în colecțiile Bibliotecii Universității de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș au pătruns tipărituri precum: Gustul tentației, Vraja Parisului, Glasul

inimii, Lumea e plină de femei divorțate, Lumea e plină de bărbați însurați, Îngerul de catifea, Dimineața de după.

Odată cu instaurarea democrației și a libertății, românii au avut posibilitatea să își manifeste curiozitatea și au devenit extrem de interesați de domeniul paranormalului, de mistere, miracole și de oniologie. Identificăm în fondul Bibliotecii Universității de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș titluri din această categorie: Fenomenul Mudava. Miraculoase însușiri terapeutice, Interpretarea viselor, Cartea paranormalului, Dicționar diabolic, Dialoguri cu entități din invizibil.

Treptat însă, lumea editorială începe să se coaguleze și să capete însemnătate, cititorii începând să filtreze și să selecteze tipul de literatură pe care o abordau, prin achiziționarea de titluri de calitate, furnizate de edituri respectabile, luând astfel final această temporară perioadă de euforie editorială și făcându-se trecerea înspre o altă etapă a culturii românești scrise.

După anul 2000, cartea tipărită începe să fie dublată de un corespondent electronic, iar faptul că un dispozitiv electronic era capabil să găzduiască vaste biblioteci, a cucerit cititorii. Pentru biblioteci, această nouă direcție vine ca o completare a serviciilor existente, ele schimbându-și misiunea, funcțiile și atribuțiile, plasându-se sub semnul noilor tehnologii informatice.

În cadrul acestei secțiuni a lucrării am analizat și expus modul în care Biblioteca Universității de Medicină și Farmacie și Biblioteca Universității „Petru Maior” au asimilat tehnologiile moderne în relația cu cititorii, achiziționând sisteme integrate de bibliotecă și alte echipamente necesare informatizării, dotând cu calculatoare sălile de lectură, aderând la proiectul național Anelis Plus (Asociația Universităților, Institutelor de Cercetare-Dezvoltare și Bibliotecilor Centrale Universitare din România), pentru a asigura accesul cercetătorilor la publicații științifice și baze de date internaționale.

Analizând starea bibliotecilor și a colecțiilor din perioada 1918-2018, remarcăm dinamica deosebită care a marcat acest secol, atât în ceea ce privește conținutul colecțiilor și a serviciilor furnizate, cât și a importanței sporite pe care aceste instituții au căpătat-o în epoca actuală.

Cel de-al treilea capitol al prezentei teze de doctorat examinează modalitățile prin care bibliotecile pot să-și prezinte patrimoniul documentar, și maniera prin care pot furniza accesul la fondul deținut.

Pe parcursul capitolului au fost descrise cele patru modalități tradiționale de comunicare a colecțiilor și maniera în care acestea pot fi aplicate, în funcție de specificul bibliotecii:

- o comunicarea în acces direct;
- o comunicarea în acces indirect;

- o comunicarea mixtă;
- o comunicarea prin împrumut - împrumut direct
 - la domiciliu
 - la sala de lectură
- împrumut interbibliotecar
 - național
 - internațional.

În același capitol, am furnizat informații despre maniera în care Biblioteca UMFST G.E. Palade Tg. Mureș, în cele patru sedii ale sale, face posibil accesul la colecții, atât la colecțiile tipărite cât și la cele digitale, înglobând tehnologiile digitale în activitatea cotidiană cu cititorii. Adaptându-se particularităților cititorilor săi, activitățile de comunicare a colecțiilor practicate de Biblioteca UMFST se realizează electronic, acest serviciu făcând parte din ansamblul mai larg de automatizare a proceselor de administrare a bibliotecii.

Al patrulea capitol al prezentei teze de doctorat, *Lectura și bibliotecile*, expune modul în care bibliotecile pot fi implicate în promovarea lecturii și modalitățile prin care contribuția lor în sfera lecturii și informației, le transformă într-o cale de cunoaștere a lumii, surse valoroase de informare și cercetare. Bibliotecilor le revine un rol important în cultivarea gustului pentru lectură, iar pentru a îndeplini acest rol, acestea pot organiza manifestări și activități menite a trezi curiozitatea pentru lumea cărții. Aceste activități pot să însemne: expoziții de carte, prezentarea noutăților editoriale incluse în colecțiile bibliotecii, organizarea unor prezentări de carte, întâlniri cu personalități culturale, întâlniri cu cititorii, sprijinirea cititorilor în identificarea unor lecturi, în concordanță cu vârsta, puterea de înțelegere, interesele și pasiunile lor.

Deși practica lecturii a suferit transformări remarcabile, generate de revoluția cărții, astăzi bibliotecile se află în fața unei provocări inedite, aceea a lecturii digitale, provocare pe care se străduiesc să o înglobeze în paleta serviciilor oferite, într-un mod complementar ofertei tradiționale existente.

Faptul că în secolul al XXI-lea bibliotecile, aceste instituții de cultură păstrează înscrisuri elaborate acum câteva sute sau chiar mii de ani, dovedesc atenția, preocuparea și angajamentul ce le revine în a transmite aceste valori generațiilor următoare, dar și interesul de a se menține surse consistente de cercetare și informare, astăzi ele făcând posibil accesul la documente străvechi prin intermediul noilor tehnologii electronice care au pătruns și în activitatea acestor instituții.

Sălile de lectură oferă nu doar spațiu pentru studiu și lectură, în zilele noastre ele sunt spații moderne, tehnologizate, cu acces la informația din spațiul virtual, iar noile moduri de furnizare și valorificare a informației se întrepătrund cu modalitățile clasice, consacrate.

Structurarea și organizarea sălilor de lectură, în acord cu evoluția preferințelor și nevoilor utilizatorilor, s-a concretizat în transformarea lor în spații de informare, de studiu sau cercetare, de lectură și chiar de petrecere a timpului liber.

Dacă în trecut lectura nu putea fi concepută altfel decât în formă tipărită, acum cititorii pot realiza actul lecturii prin modalități extrem de diverse, cum ar fi, de pildă, prin intermediul aparaturii electronice (calculatoare, tablete, telefoane, laptop) sau prin alte dispozitive electronice create special în acest scop, cum ar fi cititoarele de cărți electronice (e-book reader), cartea tipărită având un concurent tot mai serios în cartea în format electronic, accesibilitatea acesteia fiind tot mai crescută datorită dispozitivelor digitale portabile, care pot stoca biblioteci întregi, cuprinzând mii de titluri.

Oricare ar fi modalitatea de lectură aleasă, în formă clasică sau în formă electronică, rezultatul activității de lectură și informare rămâne neschimbat, și anume deschiderea orizontului cititorului spre cunoaștere. Adaptându-se acestor provocări continue, e necesar ca biblioteca să-i atragă pe cititori inclusiv în spațiul virtual, un spațiu în care, în viitor, este posibil să se desfășoare tot mai multe activități, din numeroase domenii ale cunoașterii umane.

Cel de-al cincilea capitol, furnizează informații și date despre biblioteci mureșene care astăzi, alături de documentele uzuale, păstrează în colecțiile lor colecții deosebite și rare, considerate astfel fie datorită vechimii, fie datorită conținutului lor valoros sau a modului în care au fost scrise. Informațiile furnizate în cadrul acestui capitol nu apar sub forma unei simple înșiruii de opere, fiecare scriere selectată a fost aprofundată din perspectiva subiectului abordat, oferindu-se un studiu asupra situației faptelor la acea vreme sau o cunoaștere adecvată a particularităților scriitorilor, cu scopul de a realiza o imagine mai limpede a contextului care a determinat apariția acestor texte deosebite.

În cadrul cercetării noastre, am furnizat informații referitoare la documente bibliofile care fac parte din fondul Bibliotecii „Zaharia Boiu” din Sighișoara, un fond deosebit, vechi și rar, care cuprinde documente scrise în perioada 1471-1930.

Cercetarea a continuat prin examinarea unui alt fond bibliofil, aparținând Bibliotecii UMFST, un fond extrem de generos de cărți și reviste vechi, manuscrise, materiale iconografice, diplome, hărți, materiale științifice, rețete de preparare a unor leacuri, scrisori, însemnări personale, diferite evidențe, registre sau dări de seamă.

Pe parcursul cercetării ne-am îndreptat atenția asupra celei mai vechi tipărituri din fondul bibliotecii, *Epitome opusculi de curandis pusculis ulceribus, & doloribus morbi Gallici, mali frantzoss appellati*, o carte scrisă la Basel în anul 1532, având ca subiect o boală teribilă pentru

acele timpuri, sifilisul. Cercetarea a examinat situația socială, politică și culturală care a creat contextul apariției unei tipărituri care abordează un subiect atât de delicat pentru acea perioadă.

Am considerat util să aducem la lumină și câteva manuscrise, încercând să înțelegem și să expunem starea faptelor din perioada în care au fost scrise sau mentalitatea epocii.

Un document remarcabil aflat în fondul de colecții speciale al acestei biblioteci este *Registru de nașteri (Jegyzőkönyve)*. Pentru o interpretare corectă a conținutului acestui manuscris, în cadrul cercetării, l-am tradus din limba maghiară în limba română. În acest „registru”, moașa Bertleff Erzsébet, notează detalii legate de nașterile la care a asistat, caietul conținând date adunate de-a lungul a 16 ani, și aduce informații despre 124 de nașteri asistate. Am remarcat responsabilitatea deosebită pe care o aveau aceste femei, rolul lor special în viața comunității, în această perioadă de final de secol XIX și început de secol XX, când facilitățile sistemului medical nu permiteau fiecărei femei să aibă parte de o naștere asistată în unități spitalicești.

Jurământul moașei (Baba Eskü)

Un alt manuscris inedit face parte din colecțiile aceleiași biblioteci. Este vorba despre jurământul unei alte moașe, văduva Prokapek Ferenczné. Prin acest legământ, moașa își lua angajamentul de a se dedica îngrijirii gravidelor, femeilor în travaliu, lăuzelor, fără părtinire sau preferințe legate de starea materială a viitorilor părinți. Și acest document a fost tradus în cadrul cercetării, din limba maghiară în limba română.

În urma traducerii acestui manuscris, din limba maghiară în limba română, putem observa încărcătura de responsabilitate care însoțea această profesie, importanța acesteia în viața comunității, seriozitatea cu care era privită această îndeletnicire într-o societate în care accesul la servicii medicale era dificil sau imposibil de realizat.

Curs de Psihiatrie, Ținut de Dl. Profesor Dr. Obregia, 1923-1924

Un alt exemplu care confirmă importanța acordată cuvântul scris, dar și necesitatea informației scrise în viața științifică a românilor la începutul secolului al XX-lea, este un manuscris al unui *Curs de Psihiatrie, Ținut de Dl. Profesor Dr. Obregia, 1923-1924*, material realizat după file stenografiate de studenți în timpul cursului prezentat de Prof. Dr. Obregia Alexandru. Materialul, stenografiat de studenți de-a lungul audierii cursului, a fost apoi reprodus de mână de către aceștia, rezultând un curs universitar de tip manuscris, o formă frecventă de stocare a informației academice și de învățare de la începutul secolului al XX-lea. Deoarece la începutul secolului al XX-lea numărul cursurilor tipărite era redus, o practică frecventă în rândul studenților era aceea de a stenografia materialul audiat, pentru ca apoi să fie transcris cu alfabet obișnuit și folosit ulterior pentru studiu. Alături de informații specifice unei prelegeri științifice și

unei prezentări foarte detaliate a unui material educațional, profesorul Obregia include frecvent numeroase exemple din viața cotidiană, făcând chiar analogii între munca psihiatrului și cea a bibliotecarului, lucru menit să contribuie la înțelegerea materiei de către studenți.

Un document scris de mână de Victor Babeș (viitor membru al Academiei Române, fondator al școlii românești de microbiologie, cel mai important anatomo-patolog român, precursor al seroterapiei moderne), face parte din fondul de Colecții Speciale al aceleiași biblioteci. Este vorba despre o scrisoare adresată de fiul Victor, tatălui său. Prin intermediul acestei scrisori, fiul transmite tatălui său dificultățile pe care le întâmpină departe de țară. În pofida genialității sale și a aprecierilor de care s-a bucurat mai târziu din partea lumii științifice, calea sa spre o carieră strălucită nu a fost mereu ușoară, lucru care reiese chiar din această scrisoare, trimisă din Paris tatălui său, în anul 1882.

Pentru a facilita accesul publicului la aceste moșteniri culturale, pentru popularizarea culturii înaintașilor și pentru o conservare optimă, unitățile bibliofile menționate, au fost transpuse în format digital, fiind accesibile online prin intermediul depozitului digital instituțional.

Capitolul șase, explorează situația bibliotecilor prin prisma digitalizării și a transformării acestor instituții de la stadiul tradițional la cel digital, subliniindu-se modul în care activitățile cotidiene vor fi eficientizate în urma digitalizării produselor, serviciilor și colecțiilor.

Capitolul este structurat în patru subcapitole, care abordează atât relația digitală a bibliotecilor contemporane cu utilizatorii lor, cât și experiența digitizării colecțiilor deținute, cu efecte pozitive incontestabile în practica cercetării. Ca studiu de caz, a fost selectată o bibliotecă relevantă din acest punct de vedere pentru teritoriul studiat, Biblioteca UMFST Tg. Mureș.

În contextul unei dezvoltări fără precedent a științei și a tehnologiei, activitatea de digitizare a colecțiilor este integrată tot mai frecvent în practica biblioteconomică, conferind bibliotecilor o mai mare relevanță, revenindu-le rolul de a identifica, de a semnala și de a furniza surse de informare de calitate, prin poziția privilegiată pe care o ocupă în universul informației.

De cele mai multe ori, colecțiile digitizate se vor încadra în categoria documentelor patrimoniale, vechi sau rare, iar colecțiile digitale rezultate vor contribui la conservarea și protejarea acestor fonduri, oferind acces deschis, la colecția digitizată și program neîntrerupt de accesare, fără limitări de timp și spațiu.

Aliniindu-se tendințelor de preservare electronică a documentelor și de asigurare a accesului la documente care fac parte din moștenirea culturală a omenirii, această bibliotecă a inclus în activitatea curentă digitizarea unor colecții care se califică pentru acest proces. Depozitul său Digital s-a constituit în anul 2017, procesul de digitizare continuând într-un ritm

susținut, colecției adăugându-i-se permanent noi resurse. Astăzi, Depozitul Digital al Bibliotecii conține câteva mii de volume, însumând peste 305.000 pagini digitizate, numărul lor crescând constant. Colecția digitală rezultată este organizată în categorii și subcategorii (colecții și sub-colecții), pentru a facilita căutarea și navigarea în cadrul colecției.

Rațiunea acestei noi preocupări a bibliotecii a pornit de la faptul că s-a constatat că bogatul tezaur de documente vechi și rare al bibliotecii era insuficient exploatat și aproape imposibil de accesat de către publicul cititor.

În cadrul cercetării s-au descris obiectivele și modul de organizare a colecțiilor, criteriile de selecție a documentelor, etapele digitizării, softul utilizat pentru furnizarea conținutului digital în acces deschis și structura Depozitului Digital creat.

Considerăm că prin digitizarea fondului de colecții speciale Biblioteca UMFST Tg. Mureș asigură nemurirea acestui fond remarcabil, contribuind la dezvoltarea și modernizarea activității și serviciilor, în vederea susținerii procesului de educație și cercetare care se desfășoară în universitate.

Cercetarea se încheie cu un capitol dedicat Bibliotecii, spațiu educativ și cultural, în cadrul căruia se analizează și se urmărește modul în care bibliotecile contemporane contribuie la alfabetizarea, educația și progresul societății, prin efortul constant de a susține accesul la informație, de a face cunoscut progresul științei, oferind o gamă largă și diversă de servicii, tradiționale sau moderne, alături de alte tipuri de activități educative și culturale.

Ca spațiul educativ și cultural, bibliotecile contemporane oferă o gamă largă și diversă de materiale tradiționale și moderne, pentru învățare, cercetare și lectură. Cititorii epocii moderne au posibilitatea de a accesa diferite tipuri de literatură, științifică sau de loisir, dar și resurse online, caracteristice noii epoci informaționale. Odată cu avansul tehnologic, în secolul al XXI-lea, bibliotecile oferă acces la diverse tipologii de resurse digitale, care includ cărți și reviste electronice, baze de date, jurnale academice sau alte materiale digitale.

Pentru a-și completa noul rol de spații educative și culturale, bibliotecile contemporane, în special cele publice, organizează diverse programe educaționale pentru toate vârstele, care pot include cluburi de lectură, ateliere de scriere, prelegeri, prezentări, felurite activități interactive care promovează lectura, învățarea sau dezvoltarea personală sau profesională. În același scop, bibliotecile pot găzdui evenimente culturale precum expoziții de artă, concerte, spectacole de teatru, proiecții de filme, festivaluri literare, evenimente care oferă comunității deservite oportunitatea de a se delecta cu activități culturale, de a descoperi noi forme de expresie artistică.

Activitățile educative și culturale pot fi desfășurate în parteneriat cu instituții, asociații, organizații, persoane fizice sau autorități, frecvent, autorii sau editurile considerând biblioteca a

fi un spațiu optim și firesc pentru a găzdui expoziții sau lansări de publicații. Individual, în perioada actuală, multe biblioteci au demarat acțiuni adresate utilizatorilor, organizând sesiuni de instruire referitoare la utilizarea cât mai eficientă a resurselor bibliotecii.

Alteori, bibliotecile expun în vitrine documentele speciale deținute, cum ar fi cărțile vechi, prețioase și rare, manuscrise, hărți vechi, materiale iconografice sau alte obiecte aparținând patrimoniului cultural. Aceste expozate vor fi însoțite de descrieri și informații suplimentare referitoare la materialele expuse, pentru a atrage atenția asupra acestor resurse valoroase și pentru a educa utilizatorii cu privire la ele.

Alăturându-se unor inițiative naționale, bibliotecile secolului al XXI-lea organizează, individual sau în colaborare cu alte instituții, activități în cadrul unor evenimente de mare amploare, cum ar fi Zilele porților deschise sau Noaptea muzeelor.

Se poate observa, astfel, că bibliotecile secolului al XXI-lea reprezintă spații educative și culturale în care comunitățile pot accesa resurse de învățare și informare fără limitările impuse de epocile precedente, pot să ia parte la programe educaționale și culturale organizate de biblioteci, pot să se implice în activități care îi încurajează să-și dezvolte cunoștințele și să exploreze noi teritorii ale cunoașterii, ale științei și culturii.

Cercetarea a scos la lumină lucrări indeite și unice adăpostite în colecțiile Bibliotecii UMFST Tg. Mureș și a transmis modul cum această bibliotecă mureșeană a decis să își conserve și să își popularizeze colecțiile deosebite și rare prin intermediul tehnologiilor digitale, reușind în decurs de doar câțiva ani să construiască un depozit digital care astăzi are un impact extrem de benefic asupra activității de cercetare care se desfășoară în universitate și nu numai.

Opinăm că în ciuda ostilităților pe care le-a întâmpinat, biblioteca mileniului al III-lea este încă un organism în transformare, a cărui menire este aceea de a primi și a transfera cunoaștere, de a participa la progresul societății prin facilitarea accesului neîngrădit la informație. Rolul bibliotecilor nu a fost niciodată mai bine conturat ca în momentul actual, iar privilegiul de a se găsi în mijlocul acestor transformări tehnologice nu face decât să le sporească importanța, câștigând un rol marcant și indispensabil în viața societății contemporane.

Deși până când au ajuns la acest apogeu al dezvoltării lor, scrierea, cartea, biblioteca și lectura au parcurs un drum de milenii, în secolul al XXI-lea bibliotecile au ajuns la cel mai înalt punct de progres din istoria lor, schimbându-și structura, atribuțiile, abordarea față de cititori, modul de comunicare a informației stocate, chiar și arhitectura. Ajunse în acest punct al evoluției lor, astăzi bibliotecile nu mai sunt doar un spațiu al memoriei generațiilor trecute sau arhive de documente, ele sunt instituții care educă, diseminează cunoștințe și valori, prin sisteme deschise

de acces și servicii adresate publicului larg. Ele oferă acces flexibil la cunoaștere, oferind acces larg la informația din spațiul virtual.

Rolul bibliotecilor în societatea contemporană este complex și divers, ele oferind acces egal la informație și cunoaștere pentru toți cetățenii, indiferent de pregătire, statut social, orientare politică sau religioasă. Astăzi putem confirma faptul că serviciile moderne de bibliotecă încep a fi adoptate de tot mai multe instituții, biblioteca devenind tot mai accesibilă pentru categorii din ce în ce mai extinse de utilizatori, iar cartea, indiferent de formatul sub care se înfățișează în zilele noastre, continuă să fie sursa principală de educare, informare și cunoaștere, păstrătoare a memoriei culturale a omenirii.

Îmbrățișând schimbarea, conștientizând provocarea majoră determinată de apariția Internetului și a tehnologiilor electronice, aceste instituții milenare au șansa de a participa la revoluția provocată de aceste prefaceri, clădindu-și o nouă misiune, aceea de *bibliotecă a viitorului*, de a deveni centre de cultură și cunoaștere, care pun accentul pe utilizator și pe nevoia lui de informare.

În ciuda tuturor previziunilor, astăzi, ele reușesc să îmbine armonios statutul și stadiul bibliotecii tradiționale, cu cea electronică sau virtuală. Considerată *templu al cărților*, biblioteca este astăzi un epicentru al educației și cunoașterii, un important nucleu al științei și cercetării.